

Margaret Homans

Race, køn og kvindelige forfattere i USA

Dette foredrag fremlægger en uformel beskrivelse af, hvad det indebærer nu om dage at tale om kvindelige forfattere i USA. Skønt jeg erkender, at et af de væsentligste kritikpunkter mod kategorien 'kvindelig forfatter'¹ er dens forudsatte antagelse af et determinerende forhold mellem en forfatters liv og hendes værker, vil jeg gerne holde det problem udenfor et øjeblik og koncentrere mig om køn og identitet, identitet forstået som en egenskab ved både forfatter og fiktive personer. Debatten i USA om kvindelige forfattere synes at fokusere på dette spørgsmål – på hvordan menneskelig eller kønslig identitet dannes –, og det er måske årsagen til, at vi har undgået spørgsmålet om den kvindelige forfatters forhold til sit værk; eller måske fører det til mere produktive løsninger at undgå at nærme sig dette spørgsmål *direkte*.

Kategorien 'kvindelig forfatter' er blevet kritiseret for at underforstå, at alle kvinder er ens, at der findes noget, som kan kaldes 'den' kvindelige forfatter. Jeg mener ikke, at 'kvindelig forfatter' nødvendigvis underforstår, at vi ved, hvad en kvinde 'er', men det, at en sådan kritik eksisterer, afslører hvor vigtigt det er, at nutidig feminismen både inden for og uden for universitetet hverken behandler 'kvinde' som en monolitisk kategori eller betragter køn som en essens – ikke tror at det er en virkeligt eksisterende genstand i stedet for et sæt historisk betingede ideer. Hvis man lever i et land, der racemæssigt og etnisk er så varieret som USA, og som har en sådan hær af sociale klasser og regionale kulturer, bliver det nødvendigt at betragte kønnet som kun en blandt mange bestanddele af en forfatters identitet og tilsvarende nødvendigt at se, hvor varieret erfaringen om og konstruktionen af kønnet selv må være.

Afrikansk-amerikanske kvindelige forfattere og de kritikere, der arbejder med deres værker, har fra begyndelsen af den anden feministiske bølge i 1960'erne konsekvent henledt opmærksomheden på det punkt. Når Audre Lorde i 1970'erne eller 1980'erne kunne indlede et essay med at introducere sig selv således: »Jeg står her som en sort, lesbisk digter« eller »her står jeg nu – sort, lesbisk, feminist«, så mener hun, at hendes erfaring af at være sort er formet gennem og uløseligt forbundet med hendes erfaring af at være lesbisk,

og at begge identiteter desuden er forment af, at hun er digter og feministisk aktivist.² Som medlem af det sorte samfund i en periode med frembrydende politiske bevægelser følte hun, at hendes raceblandede ægteskab og hendes forhold til kvinder (det hun foretog sig 'som en kvinde') skaffede hende fjender blandt de sorte mænd, som ellers kunne have være hendes allierede; samtidig bragte det, at hun var sort, hende i et modsætningsforhold til 1970'ernes hvide feminister, hvis utilsigtede racisme frastødte hende. Identitet eller subjektivitet er ikke et spørgsmål om binære oppositioner – mandlig vs. kvindelig, således som det sædvanligvis var i de mest synlige former for feministisk kritik i 1970'erne – men om mangfoldige og krydsende forskelle. Hendes opregning og besiddelse af, hvad vi nu vil kalde mangfoldige subjektpositioner antyder umiddelbart, at de er potentielt adskilte og i indbyrdes konflikt – som hun skriver: »der var som regel en del af mig, der med sikkerhed ville fornærme alles bekvemmelige fordomme om, hvem jeg skulle være« – samtidig med at de for hende alle er en del af hende på en måde, som føles om ikke som en helhed så i det mindste uadskillelige: »Jeg står her«, siger hun.

Andre betydelige afrikansk-amerikanske kvindelige forfattere giver yderligere eksempler på racens og klassens uløselige forbundethed med erfaringen om og repræsentationen af kønnet. I Alice Walkers selvbiografiske essay fra 1983: »Beauty: When the Other Dancer Is the Self«, beretter forfatteren en barndomsepisode, som fik en dyb indflydelse på hendes selvfølelse. Hverken køn, race eller økonomisk klasse er fremhævet i beretningen om episoden – de spiller hver for sig deres rolle. Walker skriver som en kvinde, som en afrikansk-amerikaner og som et medlem af en familie på otte børn, der levede et liv i fattigdom i 1940'ernes og 1950'ernes landlege syden. Under leg med sine ældre brødre blev den otteårige Alice en dag skudt i øjet af hendes broders BB-revolver. Fordi hendes forældre var sorte og fattige, bragte de hende ikke til læge før en uge senere, hvor hun led af høj feber og ikke længere kunne se med det ene øje. Tilsyneladende forsøgte de at få hende til en læge, men hendes bror husker senere, hvorfor det mislykkedes: »Jeg husker, at jeg stod ved kanten af hovedvejen med far og forsøgte at standse en bil. En hvid mand stoppede, men da far sagde, han behøvede nogen til at bringe sin lille pige til en læge, kørte han igen«.³ På grund af den manglende lægehjælp kom der »et hvælvethvidligt arvæv« til syne i hendes øje. Med et forvandlede hun sig fra at have været den kønneste i familien – elsket, lykkelig og fremgangsrig i skolen – til at skamme sig så meget over sit udseende, at hun ikke løftede hovedet i seks år. Da hun blev 14 år, blev arret endelig fjernet, og Alice blev atter en lykkelig og fremgangsrig person. Fattigdom og racisme er bogstavelig talt påtrykt hendes krop i form af hendes ar; men kønsstereotypen – vilkårlige standarder for kvindelig skønhed og en piges værdi som afhængig af hendes mu-

ligheder for at leve op til disse standarder – skaber arrets mening. Episoden dramatiserer den måde, hvorpå en person kan formes af samspillet mellem køn, race og klasse, ikke som essentielle kategorier, men som livets historisk betingede realiteter på et givet tidspunkt på et givent sted.

År senere betragter Walkers treårige datter den tilbageblevne svage skygge i hendes øje og siger beundrende: »Mor, der er en *verden* i dit øje«, idet hun ser ligheden mellem sin moders blinde øje og et smukt billede af planeten jorden taget fra det ydre rum, dækket af skyer. Denne charmerende indsigt glæder Walker, fordi den minder om, at de forskellige og smertefulde kræfter, der har formet hendes liv, har arbejdet sammen om at gøre hende til den, hun er. »Ja virkelig, indså jeg, da jeg kiggede i spejlet. Der *var* en verden i mit øje. Og jeg så, at det var muligt at elske den; at jeg *faktisk elskede* den for alt, hvad den havde lært mig om skam og vrede og indre vidsyn«. At det blinde øje har en tendens til at bevæge sig på sin egen måde uafhængigt af hendes seende øje, finder hun »dybt passende til min personlighed og tilmed karakteristisk for mig«. ⁴ Det er muligt at have et selv, der rummer en hel verden, et selv defineret af en verden af potentielt konfliktuerende forskelle.

Endelig kunne jeg citere (som Friedman gør) ⁵ et højest dramatisk eksempel fra Toni Morrisons roman *Beloved* fra 1987, hvor heltinden Sethe, der er slave, bliver mishandlet af en gruppe hvide mænd; de voldtager hende og »malker« hendes mælkefyldte bryster. Hendes konstruktion som en sort, slavebundet karakter er uadskillelig fra hendes konstruktion som kvinde, og hendes kvindelighed er konstrueret af hendes underkastelse under slaveriet. Anvendeligheden ved en betegnelse som »afrikansk-amerikansk kvindelig forfatter« består i, at den forhindrer alle i at antage, at én betegnelse er mere privilegeret end de øvrige, også selv om en bestemt side af en persons identitet på et vist tidspunkt midlertidigt er mest fremtrædende; følgelig afessentialiserer den identiteten. USA er fuld af sådanne dobbelt og tredobbelt forbundne identiteter, som gør det vanskeligt at essentialisere identiteten.

Efter at have revset Elaine Showalter, der var den vigtigste talsperson for bestræbelsen på at udvikle teorien om det, hun kaldte »gynokritikken«, i de sene 1970'ere og tidlige 1980'ere, for at forsøge at få anerkendt »en særlig kanon for kvindelige forfattere«, afviste Toril Moi som bekendt også sort og lesbisk feministisk kritik for ikke at have leveret nye bidrag til teorien, ud fra en antagelse om at de blot behandler andre temaer. ⁶ Det er rigtigt, at sort og lesbisk kritik har deltaget i projekter som Showalters med henblik på at definere særlige traditioner, som de kan kalde deres egne. Men ved ikke at tage arbejder som dem, jeg netop har citeret, alvorligt, overser Mois bog muligheden af at skabe en teori om kvinders forfatterskaber, som er aldeles forskellig fra Showalters gynokritik med dens essentialiserende antagelser om køns-

identitetens uforanderlighed og med dens teoretiske naivitet i antagelsen af, at sproget er et transparent medium for den slags repræsentation. Ved at identificere anglo-amerikansk feministisk kritik med Showalters arbejde, ignorerede Moi en rig strøm af litterære og kritiske tekster, som længe havde været i gang med at komplicere feminismens kritiske projekt i USA, tekster skrevet fra materialismens eller historiens perspektiv. Takket være postkolonialistisk kritik er det i dag lettere at få øje på det bidrag, som afrikansk-amerikanske forfattere som Lorde, Walker og Morrison har ydet til at destabilisere subjektpositioner og til at debinarisere og afessentialisere køn,⁷ men det har været der hele tiden.

De spørgsmål, Moi rejser, er naturligvis vigtige. For at parafrasere et lignende sæt spørgsmål rejst af Mary Jacobus, som selv er anglo-amerikaner og sympatisk indstillet til både denne form for feministisk kritik og til Mois positioner, hvorfor skrive om kvindelige forfattere, hvis kvinden ikke findes?⁸ Eller som Linda Alcoff skrev i 1988, at skønt feminister nu anerkender, at vi må »dekonstruere og afessentialisere« kategorien »kvinde«, så forbliver det ikke desto mindre det »begreb som vor selv-definition udspringer af [...] Hvordan kan vi udtale os imod sexismen som ødelæggende for kvinders interesser, hvis denne kategori er en fiktion?⁹ Men opdagelsen af, at kategorien »kvinde« er en fiktion, har været frigørende og politisk aktiverende særligt inden for de områder, hvor det var mest umuligt at se kønnet som en monolitisk kategori.

Hazel Carbys bog *Reconstructing Womanhood. The Emergence of the Afro-American Woman Novelist* fra 1987 er et godt eksempel på den vending, som afrikansk-amerikanske feminister har foretaget bort fra en essentialistisk og monolitisk forståelse af køn, en vending læsningen af »kvindelighedens« konventioner i det 19. århundredes USA har sat Carby i stand til at foretage. Hvad det betød at være en kvinde, var helt forskelligt afhængigt af race og klasse. En hvid kvinde særlig fra den herskende klasse af plantageejere i syden skulle være sart, forfinet, asexuel og dekorativ. En sort kvinde, der levede samme sted, men på slaveriets betingelser (eller i tilsvarende økonomisk afhængighed efter borgerkrigen) skulle være et helt andet væsen: sej, hårdtarbejdende, nyttig og seksuelt tilgængelig. »Kvinde« har således ingen enkelt, fast betydning på denne tid og dette sted, og den indsigt gør det på sin side umuligt at hævde, at køn og race er noget som helst andet end historisk tilfældige faktorer i konstruktionen af menneskelige identiteter. Hun definerer sit kritiske projekt som materialistisk, fordi hun søger efter det, der er blevet »skubbet til side [...] for at skabe det fælles grundlag for en forenet kvindebevægelse«, og det er »materielle forskelle mellem arbejderklassens og middelklassens kvinder eller hvide og sorte kvinder«. Hun leder ikke efter eller forventer at finde en eller flere særlige traditioner inden for afrikansk-amerikanske kvinders forfatterskaber. Skønt hendes bog indeholder en kronologisk redegørelse for en

række af 1800-tallets og det tidlige 1900-tals sorte kvindelige romanforfattere, er hun ikke interesseret i den tradition, de sammen danner, men i den måde de hver især svarede på og bidrog til de skiftende definitioner af »kvinde« og »sort« inden for de sociale relationer, de var indskrevet i« i århundredets løb. Carby skriver: »De teoretiske perspektiver i denne bog er, at intet sprog og ingen erfaring kan adskilles fra den fælles kontekst, inden for hvilken forskellige grupper med fælles sprog udtrykker deres forskellige gruppeinteresser [...] Denne bog vil således argumentere for, at vi må være historisk specifikke og klare over de sociale interessers forskellige orientering inden for det samme tegnfællesskab.¹⁰ I den forstand kan sort og feminist ikke være absolutte, transhistoriske former [...] for identitet«. ¹¹

Idet Carby hævder, at sort og feminist eller kvinde ikke kan være absolutte former for identitet, forkaster hun på ingen måde betydningen af den kvindelige forfatters signatur – så langt fra; men hun begrundet den i de sociale, historiske og materielle betingelser snarere end i transhistoriske forhold. Kvindelige forfattere skriver som kvinder, ikke fordi »kvinde« har nogen essentiel betydning, men fordi kategorien »kvinde« på det særlige historiske tidspunkt, hun studerer, blev defineret på bestemte måder, og disse definitioner bidrog til at skabe de materielle betingelser for skribenters forfatterskaber. Afrikansk-amerikanske kvindelige forfattere skriver som kvinder, fordi de nødvendigvis må skrive med eller imod den slags definitioner. Carbys projekt ligger derfor helt på linie med Nancy Millers manifest fra 1981, »The Text's Heroine«. Miller skriver: »Jeg vil tale som en, der tror på, at 'vi kvinder' må fortsætte med at arbejde for kvinden, som skrev, fordi gør vi ikke det, genautoriserer vi glemslen«. ¹² Miller er opmærksom på de konkrete materielle betingelser, idet hun afslutningsvis vender tilbage til Foucaults berømte forkastelse af forfatteren, »Hvad betyder det, hvem der taler«. ¹³ Miller skriver: »Hvad betyder det, hvem der skriver? Jeg vil svare, at det f.eks. betyder noget for kvinder, der har mistet og rutinemæssigt mister deres eget navn, når de bliver gift, og hvis signatur – og ikke kun deres stemme – ikke har været det papir værd, det var skrevet på; kvinder for hvem signaturen – i kraft af dens magt i cirkulations-sfæren – ikke er immateriel. Kun de, der har den, kan lege, at de ikke har den«. ¹⁴ Eksemplet, hun lægger frem, er det faktum, at den gifte kvinde i Frankrig først så sent som i 1965 fik ret til at udøve en profession uden sin ægtemands tilladelse, og at kvinder selv på det tidspunkt, hvor Miller skrev sin artikel, behøvede deres ægtemands samtykke for at indgå mange slags økonomiske kontrakter. Forskellen mellem Miller og Carby er, at Miller stadig kun taler om kvinden som en kategori, hvorved hun skaber grobund for den overfønkling, som er binære oppositioners inderste væsen, hvorimod Carby, fordi hendes kategori »afrikansk-amerikansk kvinde« gør opmærksom på sin

egen indre forskelligartethed, med større klarhed taler om kategorier, der undslipper sådanne overforenklinger.

Susan Stanford Friedman skelner imellem og analyserer i den ovennævnte nyligt publicerede artikel ikke mindre end seks forskellige »identitetsdiskurser« inden for det, hun kalder »positionaliteternes nye geografi«.¹⁵ Med denne term refererer hun til den seneste udvikling af nye måder at tale om identitet på, som ikke fokuserer på, hvem eller hvad man er, men på hvor man er, og som derfor tillader en langt større foranderlighed og ubestemmelighed i definitionen af identiteten. Hun skriver:

»Denne nye geografi implicerer en bevægelse bort fra selvets allegorisering i betydningen organisme, stabile centre, kerner og helhed til en diskurs om spatialiserede identiteter i uafbrudt bevægelse. Retorisk talt involverer denne geografi et skift fra romantikkens diskurser til postmodernitetens med et stop herimellem ved modernitetens diskurs, hvis vægt på det spaltede selv og fragmentering har en forbindelse bagud til helhedens diskurs og fremad til foranderlighedens diskurs« (»BGG«, p. 15).

I denne nye »geografi« er »identitet en historisk indlejret plads, en position, et sted, et område eller et skæringspunkt« snarere end den organiske udfoldelse eller udvikling af et sammenhængende selv. Friedman inkluderer her både de fortællinger, selvet skaber, sådanne om Lorges fra 1960'erne og 1970'erne, der alligevel giver multiple subjektpositioner en sammenhængende helhed, og nyere arbejder inden for postkolonialistiske studier, som fremlægger en forvirrende og uafklaret række konfliktuerende positioner.

Interessant nok bruger Friedman den tredobbelt forbundne afrikansk-dansk-amerikanske, eller jeg skulle måske sige dansk-afrikansk-amerikanske, forfatter Nella Larsen til at illustrere to af hendes seks nye identitetsgeografier, og jeg vil gerne vise, hvor anderledes Larsen og hendes karakterer ser ud i Friedmans korte redegørelse som kontrast til den måde, de fremtræder i et mere traditionelt »kvindelig forfatter«-perspektiv. De multiple subjektpositioners diskurs, siger Friedman, »fokuserer på modsætningen som fundamental for subjektivitetens struktur [...] En kvinde kan således godt på samme tid være undertrykt gennem sit køn og privilegeret gennem sin race, klasse, religion, seksualitet eller nationale oprindelse« (»BGG«, p. 18). Vi skal nu se, hvordan hun bruger Larsens roman *Quicksand* fra 1928 som illustration. Helga Crane, hovedpersonen, »er biracial, den forældreløse datter af en dansk-amerikansk mor og en afrikansk-amerikansk far«. Penge fra moderens familie sikrer hende en

eliteopdragelse og uddannelse, som fremmedgør hende for den sorte underklasse, samtidig med at også det hvide samfund forkaster hende som sort.

»Hun bliver skiftevis forstødt af sine amerikanske hvide slægtninge og forgudet som eksotisk af sin danske familie i København. Accepten fra det sorte bourgeoisie kommer først, da Helga fornægter sin hvide mor [...] Modsætningerne i hendes identitet inden for konfliktuerende systemer af race, klasse, køn, national oprindelse og seksualitet forårsager en form for patologisk hysteri, som i den sidste ende fører til, at hun kvæles i den traditionelle rolle som mor og præstekone dybt nede i Sydstaternes. Dette kaleidoskop af modsætninger understreger samspillet mellem magt og magtesløshed langs forskellige akser af anderledeshed og antyder, at den globale fordeling af magt ikke falder i de to faste kategorier magt og magtesløshed.« (»BGG«, p. 18)

Når Friedman har brug for at illustrere »situationsbestemthedens« diskurs, vender hun sig igen til den meget rejsende Helga Crane. »Enhver situation forudsætter en vis indramning af et sted, hvor samspillet mellem de forskellige akser mellem magt og magtesløshed kan foregå [...] Skift scene og andre, relevante bestanddele af identiteten kommer i spil« (»BGG«, p. 19). Friedman fortsætter: »rum som en situationsbestemt identitetsmarkør ligger under de narrative strukturer i *Quicksand*, idet Helga bevæger sig fra et sort college i syden til Chicago, så til Harlem, så til København, så tilbage til Harlem for endelig at vende »hjem« til syden, en *nostos*¹⁶ der dræber. Hvert af disse steder fremhæver et forskelligt aspekt af hendes identitet, styrker eller begrænser hende på måder, der skifter alt efter hendes opholdssted (ibid.). Det er vigtigt at bemærke, at i begge disse sandt nok meget korte skitser fokuserer Friedman på karakterer snarere end på den kvindelige forfatter, og skønt romanen er åbentlyst selvbiografisk – Larsens eget liv mindede nogenlunde om Helgas i begyndelsen om end ikke i slutningen – så er Friedmans læsning ikke afhængig af ligesom den ikke essentialiserer forfatterens køn. Karakteren kan behandles som et kulturelt produkt af sin tid og sit sted, snarere end som udtryk for et individ, der engang levede.

Heroverfor fokuserer Deborah McDowell i sin indledning til *Quicksand*, der udkom i 1986 og karakteristisk nok i serien »Amerikanske kvindelige forfattere« fra Rutgers University Press, på Larsen i »kvindelige forfatteres« mere traditionelle kontekst. McDowell begynder med Larsens biografi og brat afbrudte litterære karriere og går derefter videre til det, hun kalder »utroværdige« slutninger i et antal romaner af kvindelige forfattere fra 'Harlem renaissance', herunder *Quicksand*, slutninger hvor en lovende heltinde ender i et

fornedrende slaveri hos sin mand eller det, der er værre. Ved at sætte »troværdighed« eller realisme som sin standard gør McDowell det klart, at hun afprøver disse heltinders karriere i forhold til deres faktiske skaberes. Hun foreslår, at slutningen af *Quicksand* bliver troværdig, hvis læseren fokuserer på den historie om sort kvindelig seksualitet, der er indeholdt i romanen, og at man ved at gøre det samtidig vil »belyse det særlige pres på Larsen som en kvindelig forfatter under den mandligt dominerede Harlem Renaissance«. ¹⁷ Skønt McDowell dernæst nævner »de konfliktuerende krav fra hendes race-mæssige og seksuelle identiteter« – ligesom Friedman diskuterer »modsatningerne i [Helgas] identitet inden for konfliktuerende systemer af race, klasse, køn, national oprindelse og seksualitet« (»BGG«, p. 18, citeret ovenfor; man skal dog her trods ligheden imellem de to betragtninger bemærke, at Friedman noterer mange flere forskellige identiteter end McDowell) – så slutter McDowell første del af sin indledning med at fremhæve Larsen som en kvindelig forfatter og Helga som en kvindelig karakter frem for deres racemæssige identiteter, som om det var nødvendigt for hende at vælge. Selv om de synes konventionelle, skriver McDowell, »så bliver disse slutninger [...] set fra et feministisk perspektiv [...] radikale og originale anstrengelser for at erkende en kvindelig seksuel erfaring, der som oftest har været undertrykt i både den litterære og den sociale verden« (»Introduktion«, p. xii).

Resten af behandlingen af *Quicksand* fokuserer derefter for en stor dels vedkommende på fremstillingen af sort kvindelig seksualitet. Her fremhæver McDowell ikke kvinden over den sorte i Larsen, men hun anlægger en traditionel »kvindelig forfatter«-synsvinkel, når hun fokuserer på, hvorvidt og hvordan visse overskridende former for kvindeligt begær kan udtrykkes, en synsvinkel der er kendt fra værker som Sandra Gilbert og Susan Gubars *Madwoman in the Attic*, ¹⁸ som behandler karaktererne som fordrejede udtryk for deres forfatteres professionelle og seksuelle begær. McDowell skriver:

»Vi kan sige, at Larsen ønskede at fortælle historien om den sorte kvindes seksuelle begær, men at hun blev begrænset af et konkurrerende begær efter at etablere sorte kvinder som respektable efter den sorte middelklassens begreber. Det sidste begær tilskyndede hende til en forblømt udforskning af sort kvindelig seksualitet og til nødvendigvis kun at tillade den i en ægteskabelig sammenhæng, trods dette valgs kvælende virkninger på både hendes karakterer og hendes fortælling.« (»Introduktion«, p. xvi)

McDowell er opmærksom på konflikten mellem klasse, race og seksualitet i sammensætningen af Helgas karakter og i hendes historie, som Friedman ville

ønske, men vægten ligger på tilstedeværelsen af en organisk drift og dens udtryk eller undertrykkelse – et fokus meget forskelligt fra dem, Friedman har foreslået. Denne tilnærmningsmåde trækker McDowells opmærksomhed i retning af det, hun kalder »den psykiske forvirring som [Helgas] blandede arv skaber«; og hun sammenstiller karakter og forfatter gennem deres fælles psykiske konflikter: »Helgas psykiske kamp synes at være den samme krig, som Nella Larsen udkæmpede mellem narrativt udtryk for og undertrykkelse af den kvindelige seksualitet som litterært emne. Romanen synes lige som dens protagonist at ønske sig to liv: den vil både være en kvindelig seksuel bekendelse og en roman om racemæssig opstigen« (»Introduktion«, p. xvii). Larsen gør i sidste instans det samme, mener McDowell, som 1900-talsforfatterne i Gilbert og Gubars studie: straffer sin overskridende heltinde med et kvælende ægteskab og en truende død oven i købet. McDowells indledning slutter med en kort liste over senere romaner af sorte kvinder, der mere åbent udforsker og tolererer den sorte kvindelige seksualitet, som Larsen og hendes heltinde måtte udtrykke sig så ambivalent om, en sort kvindelig tradition af den type, som Carby omhyggeligt udtalte, at hun ikke arbejdede på at finde eller etablere.

Det er klart, at McDowell på den ene side og Friedman på den anden kan belyse forskellige aspekter af romanen. På den ene side er Friedman i tættere forbindelse med den multidimensionale side af Helgas konflikt, som McDowell beskriver som essentielt binær (seksuelt udtryk vs. klasseaspirationer eller køn vs. race), og Friedman kan også belyse den narrative strategi, der ligger i at lade Helga rejse, hvilket McDowell ikke lægger særligt mærke til. På den anden side kan McDowell fremhæve romanens seksuelle aspekt, som Friedmans to tilnærmningsmåder har en tendens til at underbetone. Jeg tror, at Friedman vil være den første til at bekymre sig om, hvad hendes tilsyneladende inklusive nye geografi udelader; skønt den dækker så stort et spektrum, kan den ikke fremhæve det, som nogle læsere – lad os sige feministiske læsere – måske finder mest inciterende ved bogen. I den sidste del af sin artikel diskuterer Friedman åbent, hvorfor hun mener at »gynokritikken« skal fortsætte. Selv om »den nye identitetsgeografi insisterer på, at vi skal tænke på kvindelige forfattere i relation til en flydende form i stedet for en fast binær modsætning mellem mand/kvinde eller mandlig/kvindelig«, ¹⁹ så indrømmer hun, at ingen kritiks retning vil kunne lægge lige stor vægt på alle faktorer, og at belysningen af kønnet (uden at fokusere eksklusivt på det) stadig er væsentligt, fordi det kan synliggøre visse temaer og problemer – vort eksempel kunne være seksualitet – som ikke på anden måde ville blive bemærket. Hun indrømmer også og lyder her som Carby, at fordi kategorien »kvinde« har været en magtfuld social og historisk realitet, en realitet der ofte bestod i kulturel undertrykkelse, må den stadig have opmærksomhed. »Netop fordi patriarkalske for-

mer stadig har en materiel realitet, fordi de historiske betingelser, der førte til fremkomsten af gynokritikken og gynesis stadig eksisterer,²⁰ er disse pædagogiske og videnskabelige projekter stadig legitime og påtrængende [...] Det er politisk afgørende, at gynokritikkens og gynesis' diskurser fortsætter, så længe kvindelige forfattere og kvindeligheden som tema bliver marginaliseret eller trivialiseret.«²¹ Så længe vi holder os for øje, at køn ikke er den eneste faktor, der indgår i konstruktionen af identiteten, og at kønnet ikke kan reduceres til en simpel binær modsætning, tilskynder Friedman feministiske kritikere til selv at anvende den »stedsbestemte« synsvinkel og klarlægge kønsforholdet, ikke på en unuanceret måde, men efter behov, mere i nogle forsamlings end i andre, mere inden for nogle historiske kontekster end i andre.

Læsningen af Larsens *Quicksand* i Hazel Carbys bog gør noget i retning af det, Friedman efterlyser, idet den kombinerer fortjenesterne ved Deborah McDowells fokus på den kvindelige forfatter og hendes udtryk for sin egen og sin hovedpersons seksualitet med fortjenesterne ved Friedmans placering af romanen i de multiple subjektpositioners og den historiske situationsbestemtheds flydende former. Carbys kapitel begynder med en redegørelse for den udvikling i befolkningssammensætningen, der fulgte efter Første Verdenskrig, hvor masseimmigrationen af fattige sorte fra syden til de nordlige industribyer fuldstændigt ændrede situationen for sorte intellektuelle i de byer; hendes læsning af de klassemæssige spændinger i Larsens roman udgår fra den påstand, at Larsen så udfordringen fra denne immigration direkte i øjnene, i stedet for at undgå den som de fleste af hendes samtidige gjorde. Men Carbys optagethed af de lokale historiske betingelser betyder ikke, at hun overser de traditionelle feministiske problemstillinger, som McDowell er optaget af. Carby skriver: »Larsens fremstilling af både race og klasse er struktureret gennem et prisme af sort kvindelig seksualitet« (RW, p. 174); forskellige holdninger til sort kvindelig seksualitet har forskellig klasse- og racemæssig betydning i romanen (dvs. at det, som måske fremtræder ønskværdigt eksotisk for racistiske hvide, fremtræder måske farligt for opadstræbende sorte); Carby fortsætter: »Larsen forsøgte at indarbejde, men kunne ikke håbe at løse disse modsætninger i sin fremstilling af Helga som et seksuelt væsen, hun gjorde Helga til den første virkelig seksuelle sorte kvindelige protagonist i afro-amerikansk fiktion«. For Carby har det sociale og det psykiske samme vægt; Helgas fremmedgørelse for sin seksualitet, sine racer og sine klasser repræsenteres i romanen ikke kun som et personligt problem, en »sindstilstand«, men som produktet af »eksisterende former for sociale forhold, som kun kan fjernes gennem en ændring af disse sociale forhold« (RW, p. 169). Når Carby kalder *Quicksand* for »den første roman af en sort kvinde, som indeholder en bevidst fortælling om en kvinde indesluttet i kapitalistiske sociale forhold« (RW, p. 170) kaster

hun lys over køn og seksualitet som analytiske kategorier, men uden at overse det, der giver køn og seksualitet særlig mening i dette værk.

Man har almindeligvis sagt, at man kan lære meget om de skiftende tendenser i anglo-amerikansk feministisk kritik ved at bemærke, hvordan *Jane Eyre* var emne for undervisning og diskussion i alle undervisningslokaler i 1970'erne, medens *Villette* i 1980'erne var blevet den Brontë-roman, alle talte om; det var det samme som et skift fra en dannelsesroman om udfoldelsen af det kvindelige selv og en kvindelig forfatter til en mere tekstuel kompleks roman der belyser spillet med kønnet i en verden af hemmeligheder, forklædninger og transvestitisme. Det samme kunne siges om Larsens fiktion mellem genopdagelsen i 1980'erne og den opmærksomhed, den får i dag. Medens *Quicksand* var midtpunktet i Carbys studie fra 1987, er det nu Larsens anden og sidste roman, *Passing*, der får løvens del af opmærksomheden, f.eks. et kapitel i Judith Butlers betydelige bog *Bodies that Matter* fra 1993. Hvor *Quicksand* syntes at være et vigtigt revolutionært værk inden for den kontekst, som Carbys historiske studie udgør, kan dens temaer som heteroseksuelt begær og race- og klassekonflikter måske opleves som nærmest spøjse af nutidige læsere; de to heltinder i *Passing* har heroverfor ikke kun konflikter, de er genuint ambivalente både med hensyn til deres racemæssige og deres seksuelle status. Irene og Clare er sorte kvinder, som begge kan gå for at være hvide; de er begge heteroseksuelle, samtidig med at de deler komplekse homoseksuelle begær. Hvor *Quicksand* især fik opmærksomhed af sorte feministiske kritikere, får *Passing* opmærksomhed fra tværseksualitetsteoretikere (Judith Butler er en af dem) for hvem ingen identitetskategori nogen sinde kan være i ro. Butler bruger romanen til at blottlægge nogle af psykoanalysens mangler (især i forbindelse med raceforhold), for dens antagelse af stabiliteten af kønnet som kategori. Hvis dannelsen af »traditioner« af kvinders forfatterskaber er en del af et ældre program for at studere kvindelige forfattere, er dette bemærkelsesværdige skift i den litterære mode fra kanoniseringen af en roman til en anden givetvis et tegn på, at den slags traditioner stadig betyder noget, og at kvinders forfatterskaber stiller et uendeligt forråd af nye ideer til rådighed for læsere, som kunne tro, at teorien havde gjort det af med »den kvindelige forfatter« en gang for alle.

For at vende tilbage til det spørgsmål jeg gemte i begyndelsen af dette foredrag: ved at fremhæve den skiftende og multifacetterede identitetsdannelse, som forfatter og romankarakter måske deler, kan den ny »positionalitets« eller »geografis« synsvinkel på kvindelige forfattere måske undgå at komme ind på spørgsmålet om, hvordan en forfatters liv kan være relateret til hendes værk. Men de fjerner samtidig indvendingerne mod den illusion, at »den kvindelige

forfatter« er en stabil og velkendt helhed; og derved har de måske fornyet studiet af kvindelige forfattere i år fremover.

Oversat af Lise Busk-Jensen efter foredraget »Race, Gender, and Women Writer«, som Margaret Homans, English Department, Yale University, holdt på Institut for Litteraturvidenskab, Københavns Universitet, 14. november 1996. Oplysninger i kantet parentes er oversætterens.

Noter

1. [woman writer].
2. Audre Lorde: *Sister Outsider*, Trumansburg, New York 1984, pp. 40, 134.
3. Alice Walker: *In Search of Our Mothers' Gardens*, New York 1983, p. 391.
4. Walker: *In Search*, p. 393.
5. Susan Stanford Friedman: »'Beyond' Gynocriticism and Gynesis. The Geographies of Identity and the Future of Feminist Criticism«, in *Tulsa Studies in Women's Literature* 15 (1996), pp. 13-40, citatet p. 32.
6. Toril Moi: *Sexual/Textual Politics: Feminist Literary Theory*, London and New York 1985, pp. 78, 86.
7. [debinarizing].
8. Mary Jacobus: *Reading Woman: Essays in Feminist Criticism*, New York 1986.
9. Linda Alcoff: »Cultural Feminism versus Post-Structuralism: The Identity Crisis in Feminist Theory«, *Signs* 13 (1988), pp. 406, 420.
10. [sign community].
11. Hazel Carby: *Reconstructing Womanhood. The Emergence of the Afro-American Woman Novelist*, New York 1988 (herefter forkortet RW), pp. 16-17.
12. [reauthorize].
13. [Den afsluttede sætning i Michel Foucaults: »What is an Author?« 1969.]
14. Nancy K. Miller: »The Text's Heroine. A Feminist Critic and Her Fictions«, *Diacritics* 12:2 (Summer 1982), pp. 48-53, citaterne s. 49 og 53. [Optrykt i Nancy Miller: *Subject to Change*, New York 1988 (herefter forkortet »BGG«), pp. 67-76, citaterne pp. 69 og 75.]
15. Friedman: »'Beyond' Gynocriticism and Gynesis«, p. 16.
16. [hjemrejse, hjemvé].
17. Deborah McDowell: »Introduction« in Nella Larsen: *Quicksand and Passing*, New Brunswick, NJ 1986 (herefter forkortet »Introduction«), p. xii.
18. [New Haven and London 1979].
19. Friedman, loc.cit., p. 23.
20. [Gynesis er Alice Jardines nøglebegreb i bogen *Gynesis* (1987) for det forhold, at 'det kvindelige' i vestlig tænkning efter hendes mening er en metafor for det marginaliserede.]
21. Friedman, loc.cit., p. 30.